

Dilekçe Hakkının Kullanılmasının Engellenmesi Suçu (TCK m.121)

Prof. Dr. Özlem Yenerer ÇAKMUT*

ÖZET

Kişilerin kamu makamlarına seslerini duyurabilmeleri için tanınmış dilekçe hakkının kullanılmasının engellenmesi hak arama özgürlüğünün ihlali olarak karşımıza çıkar. Bu ihlalin önlenmesi ise korunan hukuki değeri zedeleyen hareketin yapılmasının cezalandırılmasını gerektirir. Bu amaçla Türk Ceza Kanunu dilekçe hakkının kullanımına engel teşkil eden hareketlerin yapılmasını yasaklamış ve ihlalini ceza yaptırımına bağlamıştır. Bu yolla Anayasal bir hak koruma altına alınmıştır.

Anahtar kelimeler: Dilekçe hakkı, hak, hak ihlali.

SUMMARY

Detention the enjoyment of right petition, which is recognized to reach out public authorities, appears as a violation of right to legal remedies. The prevention of this violation incurs that the acts harm protected legal interest are punished. For this purpose, Turkish Penal Code outlaws the acts inhibit the enjoyment of right petition and entails penalty to violation of whom. Thus a constitutional right is protected.

Keywords: Right petition, right, violation of right.

---

* Özyeğin Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı.

I. Giriş

Dilekçe hakkının kullanılmasının engellenmesi suçu TCK m.121'de; "Kişinin belli bir hakkı kullanmak için yetkili kamu makamlarına verdiği dilekçenin hukuki bir neden olmaksızın kabul edilmemesi halinde, fail hakkında altı aya kadar hapis cezasına hükmolünür" biçiminde düzenlenmiştir.

1982 Anayasası'nın *Siyasi Haklar ve Ödevler* başlığını taşıyan Bölümünde yer almış bulunan m.74'e göre; "Vatandaşlar ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye'de ikamet eden yabancılar kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikayetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkına sahiptir. Bu hakkın kullanma biçimi kanunla düzenlenir."

Kişilerin dilekçe hakkı Anayasa ve Türk Ceza Kanunu'nun yanında Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun¹ ve Bilgi Edinme Hakkı Kanunu² ile de düzenlenmiş, kullanım koşulları belirlenmiştir. Öte yandan Bilgi Edinme Hakkı Kanunu m.29³ kişilerin adı geçen Kanun'un uygulanmasında ihmali, kusuru veya kastı varsa cezai anlamda sorumluluklarının dışında disiplin hukuku hükümleri çerçevesinde sorumluluklarının bulunduğu da açıkça belirtmiştir.

Dilekçe hakkı, hak arama özgürlüğünün en önemli araçlarından biridir. Bu anlamda temel hak ve özgürlüklerin işlerlik kazanması, korunması ve sağlanması bakımından önemli bir araç görevi görmektedir. Aynı zamanda bilgi edinme hakkının kullanılmasında etkin ve destekleyici hak olma niteliğine de sahiptir⁴.

¹ 01.11.1984 Gün ve 3071 sayılı Kanun (RG 10.11.1984, No.18571).

² 09.10.2003 Gün ve 4982 sayılı Kanun (RG 24.10.2003, No.25269).

³ Bilgi Edinme Kanunu m.29; "Bu Kanunun uygulanmasında ihmali, kusuru veya kastı bulunan memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında, işledikleri fiillerin genel hükümler çerçevesinde ceza kovuşturması gerektirmesi hususu saklı kalmak kaydıyla, tâbi oldukları mevzuatta yer alan disiplin cezaları uygulanır./ Bu Kanunla erişilen bilgi ve belgeler ticarî amaçla çoğaltılamaz ve kullanılamaz."

⁴ O.Yaşar/H.T.Gökcan/M.Artuç, Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, III (Madde 86-146), Ankara 2010, 3853.

II. Eski ve Yeni Kanun'un Karşılaştırılması

765 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda dilekçe hakkının kullanılmasının engellenmesi fiili suç olarak düzenlenmemiştir. 5237 Sayılı Kanun ile bu nitelikteki fiiller suç haline getirilmiş ve yaptırıma bağlanmıştır.

III. Suçla Korunan Hukuki Değer

Dilekçe hakkının kullanılmasının engellenmesi suçu ile korunan hukuksal değer, bireylerin Anayasa ve yasalar tarafından kendilerine tanınmış bulunan dilekçe hakkının kullanılmasının engellenmesine yönelik fiillerin önlenmesi olarak ifade edilebilir. Bu yolla bireyler tek başlarına veya toplu olarak kullanabilme hakkına sahip oldukları ve taleplerini resmi makamlara iletebilmelerini sağlayan imkanları ellerinde tutarlar. Böylece maddenin Gereğesi'nde de belirtilen, sahip oldukları -toplu veya münferiden ve ancak bireyler tarafından kullanılabilen- subjektif ve -resmi makamlara taleplerini iletebilme olanağı sağlayan- kamusal hakkın kullanılmasını önleyen ihlallere engel olunmak amaçlanmaktadır⁵. Diğer bir ifade ile hak arama özgürlüğünün kullanılmasının korunması sağlanmaktadır⁶.

IV. Suçun Konusu

Suçun konusu dilekçedir. Kelime anlamı itibarıyla **dilekçe**, *bir dileği bildirmek için resmî makamlara sunulan, imzalı ve adresli, pullu veya pulatsız yazı, istida, arzuhâl* demektir⁷. Maddenin Gereğesi'nde de dilekçe kavramı "kişinin belli bir hakkı kullanmak için yetkili kamu makamlarına yazılı olarak yaptığı başvuruyu ifade eder", biçiminde tanımlanmıştır⁸.

3071 Sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun dilekçede bulunması zorunlu şartları, hakkın kullanımının koşullarını düzen-

⁵ N.Centel/H.Zafer/Ö.Çakmut, Gereğeli-Karşılaştırmalı-Tablolu Türk Ceza Kanunu ve İlgili Mevzuat, İstanbul 2005, 214-215; A.Parlar/M.Hatipoğlu, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu, 1.Cilt, (Madde 1-140), Ankara 2007, 957.

⁶ Ç.Arslan/B.Azizağaoğlu, Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi, Ankara 2004, 552.

⁷ http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama, 30.11.2012, saat. 14.10.

⁸ Centel/Zafer/Çakmut, Gereğeli-Karşılaştırmalı-Tablolu Türk Ceza Kanunu ve İlgili Mevzuat, 215.

lemiştir⁹. Buna göre; Türk vatandaşları kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikayetleri hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisine ve yetkili makamlara yazı ile başvurabileceklerdir. Ayrıca Türkiye’de ikamet eden yabancılar karşılıklılık esası gözetilmek ve dilekçelerinin Türkçe olması kaydıyla bu haktan yararlanabileceklerdir (3071 sK. m.3). Öte yandan dilekçe, sahibinin ad, soyad, imzası ile iş veya ikametgâh adresini ihtiva etmelidir (3071 sK. m.4). Dilekçe, konusuyla ilgili olmayan bir idari makama verilmiş ise bu makam tarafından yetkili idari makama gönderilecek ve durumdan dilekçe sahibine bilgi verilecektir (3071 sK. m.5). Dolayısıyla dilekçe hakkını kullanacak kişilerin bu Kanun’da belirlenmiş esaslara riayet etmesi gereklidir. Aksi halde dilekçe incelenmeyecektir (3071 sK. m.6).

V. Suçun Faili

Dilekçe hakkının kullanılmasının engellenmesi suçunun faili ancak kamu görevlisi olabilecektir. Dolayısıyla suç özgü suç olma özelliği taşımaktadır¹⁰. Unutulmamalıdır ki, failin ilgili yasal düzenlemeler gereğince dilekçeyi kabul etmek ve gereğini yapmak bakımından görevli ve yetkili olması gereklidir. Aksi halde salt kamu görevlisi olmak suçun faili olmak bakımından yeterli olmayacaktır¹¹.

VI. Suçun Mağduru

Dilekçe hakkının kullanılmasının engellenmesi suçunun mağduru dilekçe verme hakkına sahip herkeştir¹². Türkiye’de ikamet eden yabancılar da -karşılıklılık esası gözetilerek- mağdur olabilirler.

⁹ Dilekçe Hakkına ilişkin ayrıntılı bilgi için bak.A.Erol, Dilekçe Hakkı ve Bilgi Edinme Hukuku, Ankara 2005, 261 vd.; Y.Hız/Z.Yılmaz, Açıklamalı-Notlu-Gerekçeli Bilgi Edinme ve Dilekçe Hakkı, Ankara 2004, 13 vd.

¹⁰ Arslan/Azizağaoğlu, Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi, 553.

¹¹ V.Ö.Özbek/N.Kanbur, “Dilekçe Hakkının Kullanılmasının Engellenmesi”, V.Ö.Özbek, TCK İzmir Şerhi, Yeni Türk Ceza Kanununun Anlamı (Açıklamalı-Gerekçeli-İçtihatlı), 2, Özel Hükümler (Madde 76-169), Uluslararası Suçlar ve Kişilere Karşı Suçlar, Ankara 2008, 821; Parlar/Hatipoğlu, Türk Ceza Kanunu Yorumu, I, (Madde 1-140), 958.

¹² E.Şen, Yeni Türk Ceza Kanunu Yorumu, I (m.1-140), İstanbul 2006, 507.

VII. Suçun Unsurları

1. Maddi unsur

Dilekçe hakkının kullanılmasının engellenmesi suçunun maddi unsurunun hareket kısmı, yetkili kamu makamlarına verilen dilekçenin hukuki bir neden olmaksızın *kabul edilmemesidir*. Kamu görevlisi ihmali bir harekette bulunmakta; kabul etmek zorunda olduğu dilekçeyi almamaktadır¹³. Suçun oluşumu bakımından madde metninde hiçbir ayırım yapılmaksızın *kamu makamlarına verilen dilekçeden* söz edilmiştir. Dolayısıyla dilekçenin verildiği ve kabul edilmediği yerin kamu makamı olması gereklidir¹⁴.

Dilekçe hakkının kullanılmasının engellenmesi suçunun oluşumu için mağdurun dilekçeyi belli bir hakkını kullanmak için vermesi gerekmektedir. Hak, mağdurun kişisel, sosyal veya ekonomik durumuna, malvarlığına ya da vatandaşlığına ilişkin konularda olabilir. Kavramı geniş düşünmek ve benzeri hususları da kapsam içinde değerlendirmek gereklidir. Hak kullanımı niteliğinde bulunmayan dilekçelerin kabul edilmemesi TCK m.121'in oluşumuna engel olacaktır. Örneğin dilek içeren dilekçelerin kabul edilmemesi durumunda bahsi geçen suç oluşmayacaktır¹⁵.

Dilekçe yazılı olmak ve belirli unsurları taşımak zorundadır. Ancak kamu makamlarına yöneltilen talep sözlü de olabilir. Böyle bir durumda talebin tutanağa geçirilmesi gerekmektedir. Tutanak tutulması amacıyla yapılan sözlü beyanın yetkili ve görevli kamu görevlisi tarafından hukuki bir neden olmaksızın tutanağa bağlanmaması durumunda TCK m.121'de düzenlenmiş bulunan dilekçe hakkının kullanılmasının engellenmesi suçu oluşacaktır¹⁶. Salt sözlü başvurunun kabul edilmesi TCK m.121'de düzenlenmiş suçu oluşturmayacaktır¹⁷.

¹³ Özbek/Kanbur, Dilekçe Hakkının Kullanılmasının Engellenmesi, TCK İzmir Şerhi, 2, Özel Hükümler (Madde 76-169), 821.

¹⁴ S.Donay, Türk Ceza Kanunu Şerhi, İstanbul 2007, 191.

¹⁵ Yaşar/Gökcan/Artuç, Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, III, 3855.

¹⁶ Özbek/Kanbur, Dilekçe Hakkının Kullanılmasının Engellenmesi, TCK İzmir Şerhi, 2, Özel Hükümler (Madde 76-169), 821. Ayrıca bak. TCK m.121'in Gerekçesi, Centel/Zafer/Çakmut, Gerekçeli-Karşılaştırmalı-Tablolu Türk Ceza Kanunu ve İlgili Mevzuat, 215.

¹⁷ A.Gökcen, "Hürriyete Karşı Suçlar (TCK 106-122)", <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale.htm>, 25.12.2012.

Dilekçenin verileceği yer ile ilgili özel bir hukuki düzenleme olabileceği gibi, dilekçenin belli bir süre içinde de verilmesi mevzuatta belirtilmiş bulunabilir. Böyle bir halde dilekçenin ilgili yere verilmesi ve/veya süresi içinde verilmesi gereklidir. Eğer özel olarak belirtilen yere dilekçe verilmemişse ve/veya süresi içinde verilmemişse ilgili olmayan makam dilekçeyi reddederse TCK m.121'deki suçun oluştuğunu belirtmek mümkün olmayacaktır¹⁸.

Madde Gereğesi'nde, süreli işlemlerde, dilekçenin süresinde verilmesine karşın, kabulünün geciktirilmesi halinde de dilekçe hakkının kullanılmasının engellenmesi suçunun oluşacağı ifade edilmektedir¹⁹.

Suçun tamamlanması için dilekçenin; baştan kabul edilmemesi diğer bir ifade ile hiç alınmaması, süreli işlemlerde kabul ve ilgili yere kaydının geciktirilmesi²⁰, alınıp yırtılması, çöpe atılması vb. biçimde kayıt altına alınmaması gereklidir²¹. Kanaatimizce dilekçe alınıp kaydı yapıldıktan sonra dilekçe hakkında işlem yapılmaması, kanunen emredildiği halde ilgisine bilgi verilmemesi TCK m.121'de yer alan suçunu değil, görevi kötüye kullanma suçunu –ihmal suretiyle- oluşturacaktır²².

Verilen dilekçenin kabul edilmesi veya talebin tutanağa geçirilerek alınması ve ancak içeriğinde talep edilenlerin yerine getirilmemesi halinde TCK m.121'de yer alan suçun oluştuğunu belirtmeye olanak yoktur. Talebin kabulü ile yerine getirilmesi farklı konulardır. Talep hukuka aykırı olarak yerine getirilmemiş ise ilgililer hakkında Türk Ceza Kanunu'nun ilgili başka suçları nedeniyle sorumluluk söz konusu olabilecektir²³.

¹⁸ Yaşar/Gökcan/Artuç, Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, III, 3856-3857.

¹⁹ TCK m.121'in Gereğesi bak.Centel/Zafer/Çakmut, Gereğeli-Karşılaştırmalı-Tablolu Türk Ceza Kanunu ve İlgili Mevzuat, 215.

²⁰ Şen, Yeni Türk Ceza Kanunu Yorumu, I, 508.

²¹ Yaşar/Gökcan/Artuç, Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, III, 3857.

²² Aynı yönde bak. Yaşar/Gökcan/Artuç, Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, III, 3857.

²³ Aynı yönde bak. Özbek/Kanbur, Dilekçe Hakkının Kullanılmasının Engellenmesi, TCK İzmir Şerhi, 2, Özel Hükümler (Madde 76-169), 821.

2. Hukuka aykırılık unsuru

TCK m.121’de yer alan suçun işlenmesi için yetkili kamu makamlarına verilen dilekçenin “hukuki bir neden olmaksızın” kabul edilmemesi gereklidir. Kamu görevlisi kanundan kaynaklanan bir yetki sonucu veya görevinin gereği olarak dilekçeyi kabul etmiyorsa bu durumda fiil hukuka aykırı olmayacak ve suçun olduğundan söz edilemeyecektir²⁴.

Hukuki bir nedene dayalı olarak verilen bir dilekçe kabul edilmiyorsa bu durumda fiil hukuka uygun olacaktır.

3. Manevi unsur

Dilekçe hakkının kullanılmasının engellenmesi suçu, kasten işlenebilen bir suçtur; fail verilen dilekçeyi kabul etmek bakımından kanunen görevli ve yetkili olduğunu, hukuken dilekçeyi kabul etmemek için bir neden olmadığını bilecek ve bu neticeyi isteyecektir²⁵. Suçun taksirle işlenmesi mümkün değildir. Faildeki saikin önemi yoktur.

VIII. Suç ve Cezaya Etki Eden Nedenler

1. Suçu ağırlaştırıcı nedenler (suçun nitelikli halleri)

Dilekçe hakkının kullanılmasının engellenmesi suçunun işlenmesi halinde fail hakkında cezasının ağırlaştırılmasını öngören özel bir düzenleme bulunmamaktadır.

2. Suçu hafifleten nedenler

Dilekçe hakkının kullanılmasının engellenmesi suçunun işlenmesi halinde fail hakkında cezasının hafifletilmesini öngören özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Genel hükümler arasında yer verilen ve tüm suçlar için geçerli olan genel hafifletici nedenler bu suçta da geçerli olacaktır.

²⁴ Özbek/Kanbur, Dilekçe Hakkının Kullanılmasının Engellenmesi, TCK İzmir Şerhi, 2, Özel Hükümler (Madde 76-169), 822.

²⁵ Parlar/Hatipoğlu, Türk Ceza Kanunu Yorumu, I, (Madde 1-140), 958.

IX. Suçun Özel Görünüş Şekilleri

1. Teşebbüs

Dilekçe hakkının kullanılmasının engellenmesi suçu, yetkili ve görevli kamu görevlisini dilekçenin verilmesi ve kamu görevlisinin hukuki bir neden olmaksızın dilekçeyi kabul etmemesi ile tamamlanmaktadır. Suç ihmalî bir suçtur. Soyut tehlike suçudur. Herhangi bir zararın veya somut bir tehlikenin ortaya çıkması aranmamaktadır. Dolayısıyla bu suçta teşebbüs mümkün görünmemektedir²⁶.

2. İçtima

Dilekçe hakkının kullanılmasının engellenmesi suçu bakımından suçların içtimasına ilişkin özel bir hüküm bulunmadığından, genel kurallar çerçevesinde, TCK m.42-44'e göre, ortaya çıkabilecek sorunların çözülmesi yoluna gidilecektir. Özellikle aynı suç işleme kararının icrası kapsamında, bir kişinin farklı zamanlarda verdiği dilekçelerin reddedilmesi veya birden fazla kişinin verdiği dilekçelerin tek fiille reddedilmesi hallerinde TCK m.43 düzenlemesi kapsamında zincirleme suç hükmünün uygulanması söz konusu olabilecektir²⁷.

3. İştirak

Dilekçe hakkının kullanılmasının engellenmesi suçu, iştirak bakımından bir özellik taşımamaktadır. Suça iştirake ilişkin hükümler çerçevesinde değerlendirme yapılacaktır (TCK m.37-39). Öte yandan suç özgü bir suç olduğundan kamu görevlisi olmayan kişilerin suça iştiraki söz konusu olduğunda TCK m.40 çerçevesinde faillerin azmettiren veya yardım eden olarak sorumluluğuna gitmek mümkün olabilecektir²⁸.

²⁶ Şen, Yeni Türk Ceza Kanunu Yorumu, I, 509; Parlar/Hatipoğlu, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu, I.Cilt, (Madde 1-140), 958. Aksi yönde görüş için bak. Arslan/Azizağaoğlu, Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi, 555; Yaşar/Gökcan/Artuç, Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, III, 3858. İhmalî suçlara teşebbüsün mümkün olduğu görüşü için bak.A.Önder, Ceza Hukuku Dersleri, İstanbul 1992, 411. Ayrıca ihmalî suçlara teşebbüs konusunda teorik görüşler için bak.N.Centel/H.Zafer/Ö.Çakmut, Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, I, İstanbul 2011, 74-76.

²⁷ Özbek/Kanbur, Dilekçe Hakkının Kullanılmasının Engellenmesi, TCK İzmir Şerhi, 2, Özel Hükümler (Madde 76-169), 822. Aksi görüş için bak.Şen, Yeni Türk Ceza Kanunu Yorumu, I (m.1-140), 505.

²⁸ Yaşar/Gökcan/Artuç, Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, III, 3858.

X. Yaptırım

Dilekçe hakkının kullanılmasının engellenmesi suçunu işleyen fail, altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılacaktır. Madde metninde cezanın alt sınırı açıkça belirtilmediğinden TCK m.49/1 gereğince bu ceza bir aydan az olamaz. Her halükarda verilecek mahkumiyet kısa süreli hapis cezası olacağından, cezanın TCK m.50 çerçevesinde seçenek yaptırım veya tedbirlere çevrilmesi mümkündür²⁹. Ayrıca dilekçe hakkının kullanılmasının engellenmesi suçu kasıtlı bir suç olduğundan mahkumiyet halinde failin belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılması söz konusu olacaktır. Bu yoksunluklar kişinin mahkûm olduğu hapis cezasının infazı tamamlanıncaya kadar sürer (TCK m.53/1-2)³⁰. Kamu görevini kötüye kullanarak bu suçu işleyen kişi hakkında TCK m.53/5 kapsamında, verilen cezanın yarısından bir katına kadar da hak yoksunluğuna hükmedilecektir.

²⁹ Söz konusu seçenek yaptırımlar şunlardır: 1) Adli para cezasına çevirme, 2) Mağdurun veya kamunun uğradığı zararı aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle, tamamen giderme, 3) en az iki yıl süreyle, bir meslek veya sanat edinmeyi sağlamak amacıyla, gerektiğinde barınma imkanı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etme, 4) mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle, belirli yerlere gitmekten veya belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklama, 5) sağladığı hak ve yetkiler kötüye kullanılmak suretiyle veya gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranılarak suç işlenmiş olması durumunda; mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle, ilgili ehliyet ve ruhsat belgeleri geri alma, belli bir meslek ve sanatı yapmayı yasaklama, 6) mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle ve gönüllü olmak koşuluyla kamuya yararlı bir işte çalışma.

³⁰ Söz konusu hak yoksunlukları şunlardır: 1) Sürekli, süreli veya geçici bir kamu görevinin üstlenilmesinden; bu kapsamda, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliğinden veya Devlet, il, belediye, köy veya bunların denetim ve gözetimi altında bulunan kurum ve kuruluşlarca verilen, atamaya veya seçime tabi bütün memuriyet ve hizmetlerde istihdam edilmekten yoksun kalma, 2) seçme ve seçilme ehliyetinden yoksun kalma (Bu konudaki iptal kararının kapsamı için bak. AyM, 08.10.2015-2014-140/2015-85-RG 24.11.2015, No.29542), 3) velayet hakkından; vesayet veya kayımlığa ait bir hizmette bulunmaktan yoksun kalma, 4) vakıf, dernek, sendika, şirket, kooperatif ve siyasi parti tüzel kişiliklerinin yöneticisi veya denetçisi olmaktan yoksun kalma, 5) bir kamu kurumunun veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşunun iznine tabi bir meslek veya sanatı, kendi sorumluluğu altında serbest meslek erbabı veya tacir olarak icra etmekten yoksun kalma.

Suç nedeniyle hapis cezasına mahkumiyete hükmedilmiş ise verilen cezanın infazının ertelenmesi koşulları varsa söz konusu olabilir (TCK m.51). Öte yandan verilecek hükmün açıklanmasının geri bırakılması kanuni koşullar oluşmuş ise mümkündür (CMK m.231).

XI. Zamanaşımı

Dilekçe hakkının kullanılmasının engellenmesi suçunun dava zamaşıımı süresi, suçun işlendiği tarihten itibaren sekiz yıldır (TCK m.66/1-e). Dava zamaşıımını kesen nedenlerin gerçekleşmesi halinde, dava zamaşıımı süresi en fazla oniki yıl olabilir (TCK m.67/4).

Suçun işlendiği sırada fail, oniki yaşını doldurmuş olup da henüz onbeş yaşını doldurmamış ise bu sürelerin *yarısı*, onbeş yaşını doldurmuş olup da henüz onsekiz yaşını doldurmamış ise bu sürelerin üçte ikisinin geçmesi zamaşıımının dolması için yeterli sayılacaktır (TCK m.66).

XII. Muhakemeye İlişkin Kurallar

Dilekçe hakkının kullanılmasının engellenmesi suçu, adli makamlarca re'sen takip edilen suçlardandır. Suçun takibi herhangi bir muhakeme şartına bağlanmamıştır. Suçu yargılamakla görevli mahkeme, asliye ceza mahkemesidir³¹.

XIII. Sonuç

Dilekçe hakkı, 1982 Anayasası'nın *Siyasi Haklar ve Ödevler* başlığını taşıyan Bölümünde yer almış bulunan hak arama özgürlüğünün gerçek anlamda kullanılmasına olanak tanıyan önemli haklardandır.

Kişilerin kamu makamlarına seslerini duyurabilmeleri için tanınmış bu hakkın kullanılmasının engellenmesi hak arama özgürlüğünün ihlali olarak karşımıza çıkar. Bu ihlalin önlenmesi ise korunan hukuki değeri zedeleyen hareketin yapılmasının cezalandırılmasını gerektirir niteliktedir. Bu amaçla Türk Ceza Kanunu dilekçe hakkının kullanımına engel teşkil eden hareketlerin yapılmasını yasaklamış ve ihlalinin ceza yaptırımına bağlamıştır. Bu yolla Anayasal bir hakkın korunması sağlanmaya çalışılmıştır.

³¹ 26.09.2004 Gün ve 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev Ve Yetkileri Hakkında Kanun m. 11 (RG 07.10.2004, No.25606).

KAYNAKÇA

- Arslan, Çetin/Azizağaoğlu, Bahattin, Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi, Ankara 2004,
- Centel, Nur/Zafer, Hamide/Çakmut, Özlem, Gerekçeli-Karşılaştırmalı-Tablolu Türk Ceza Kanunu ve İlgili Mevzuat, İstanbul 2005,
- Centel, Nur/Zafer, Hamide/Çakmut, Özlem, Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, I, İstanbul 2011,
- Donay, Süheyl, Türk Ceza Kanunu Şerhi, İstanbul 2007,
- Erol, Ahmet, Dilekçe Hakkı ve Bilgi Edinme Hukuku, Ankara 2005,
- Gökcan, Ahmet, “Hürriyete Karşı Suçlar (TCK 106-122)”, <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale.htm>, 25.12.2012.
- http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama, 30.11.2012, saat.14.10.
- Hız, Yüksel/Yılmaz, Zekeriya, Açıklamalı-Notlu-Gerekçeli Bilgi Edinme ve Dilekçe Hakkı, Ankara 2004,
- Önder, Ayhan, Ceza Hukuku Dersleri, İstanbul 1992,
- Özbek, V. Özer/Kanbur, Nihat, “Dilekçe Hakkının Kullanılmasının Engellenmesi”, V. O. Özbek, TCK İzmir Şerhi, Yeni Türk Ceza Kanununun Anlamı (Açıklamalı-Gerekçeli-İçtihatlı), 2, Özel Hükümler (Madde 76-169), Uluslararası Suçlar ve Kişilere Karşı Suçlar, Ankara 2008,
- Parlar, Ali/Hatipoğlu, Muzaffer, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu, 1. Cilt, (Madde 1-140), Ankara 2007,
- Şen, Ersan, Yeni Türk Ceza Kanunu Yorumu, I (m.1-140), İstanbul 2006,
- Yaşar, Osman/Gökcan, Hasan Tahsin/Artuç, Mustafa Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, III (Madde 86-146), Ankara 2010,